

De DDR: geschiedenis, beeldvorming, erfenis

dr. Hanco Jürgens

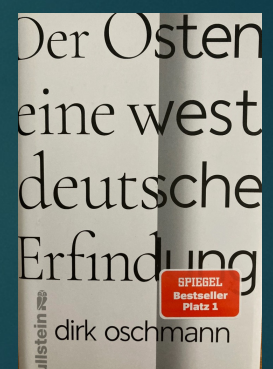
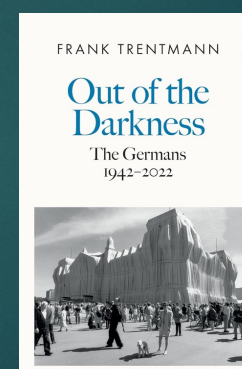
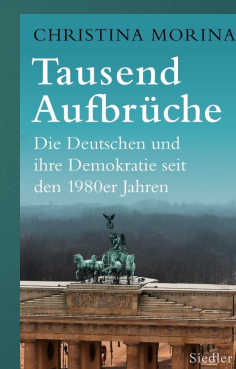
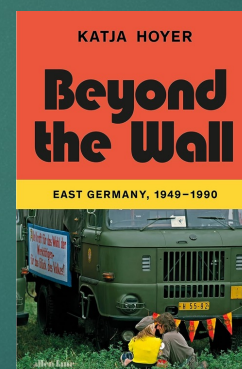
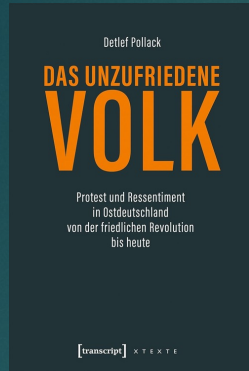
Visies op de DDR:

- ▶ DDR als permanent crisismanagement (Willem Melching): “De DDR verkeerde vanaf de eerste dag van haar bestaan in een crisis.”
- ▶ DDR als onrechtsstaat (Roman Herzog): “Die DDR verweigerte ihren Bürgern die grundlegenden demokratischen Rechte, sie machte Oppositionelle mundtot, und schreckte in Einzelfällen nicht einmal vor Mord und Verschleppung zurück. Sie war ein Unrechtsstaat!”
- ▶ DDR als voetnoot in de geschiedenis (Hans-Ulrich Wehler): “Die kurzlebige Existenz der DDR hat in jeder Hinsicht in eine Sackgasse geführt.” (..) “sie war nur eine Fußnote in der Weltgeschichte.”
- ▶ DDR verschil tussen staat DDR en het leven van de mensen (Angela Merkel): “Die DDR hat es trotz aller Versuche, Jugendliche immer wieder zu beeinflussen, natürlich nicht geschafft, die Familie zu ersetzen. Man hatte Freunde, man hat gefeiert, wir sind mit den Eltern in den Urlaub gefahren. Das waren ja alles Erlebnisse.”

Nieuw onderzoek:

Meer aandacht voor:

- ▶ Alltagsgeschichte: hoe leefden mensen? Wat was de wisselwerking tussen staat en samenleving?
- ▶ Transformationsgesellschaft: jaren 80-90
- ▶ de Umbruchzeit / lange revolutie van 1987 – 1994
- ▶ Wisselwerking stemming onder de bevolking en het handelen van de DDR-leiding
- ▶ wisselwerking DDR – Bondsrepubliek: Systemkonkurrenz – steeds vaker als één geschiedenis beschreven
- ▶ rol Stasi: fel debat over belang van de Bürgerbewegung voor de vreedzame revolutie en doorwerking DDR in huidige samenleving en de grotere aanhang van de AfD

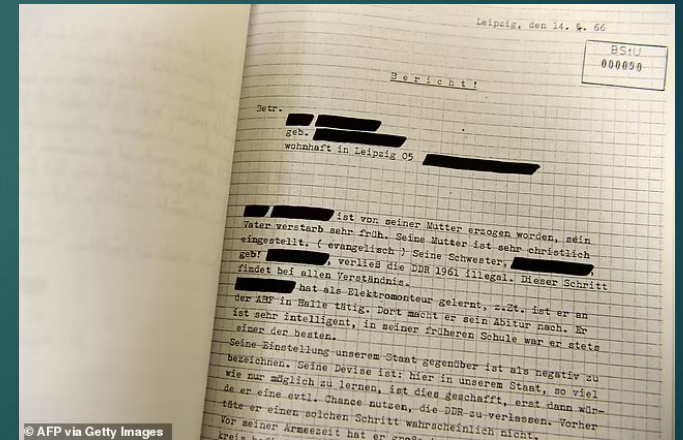
Dit college

- ▶ **Uiteenlopende beelden van de DDR**
- ▶ Frontstaat in de Koude Oorlog
- ▶ Planeconomie
- ▶ Antifascistische 'Arbeiter-und-Bauern-Staat'
- ▶ Überwachungsstaat
- ▶ Vreedzame revolutie

Beelden van de DDR:

Stasi- Überwachungsstaat

Mangelwirtschaft: Schlange stehen

Smog in Leipzig

Conformisme en
volgzaamheid?
Jugendweihe, 1974

Vreedzame Revolutie: Leipzig 16-10 1989

Familie- en
jeugdherinnering
en

Solidariteit en
gemeenschaps-
zin op de
werkvloer

Ostalgie

Pegida
Dresden,
vanaf
okt 2014

Alternative
für
Deutschland
2013 / 2015 /
2017 / 2019

Dit college

- ▶ Uiteenlopende beelden van de DDR
- ▶ **Frontstaat in de Koude Oorlog**
- ▶ Planeconomie
- ▶ Antifascistische 'Arbeiter-und-Bauern-Staat'
- ▶ Überwachungsstaat
- ▶ Vreedzame revolutie

Frontstaat in de Koude Oorlog:

Jalta, februari 1945:
Churchill, Roosevelt, Stalin

Potsdam, juli/aug. 1945:
Attlee, Truman, Stalin

Bezetzungszones

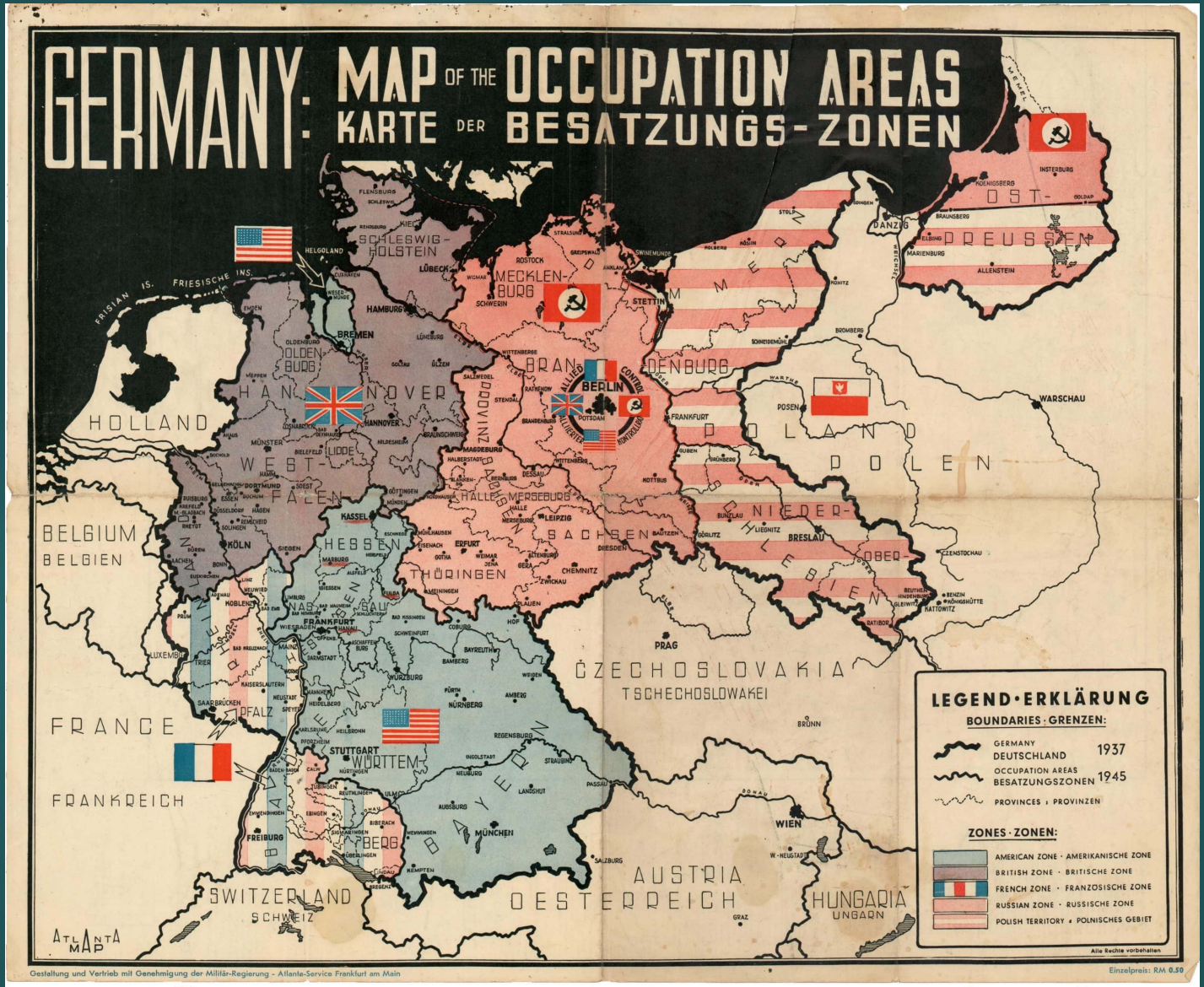

16 April 1945, burgers van Weimar bezoeken
concentratiekamp Buchenwald

The Woman Who Laughed – But Not Last

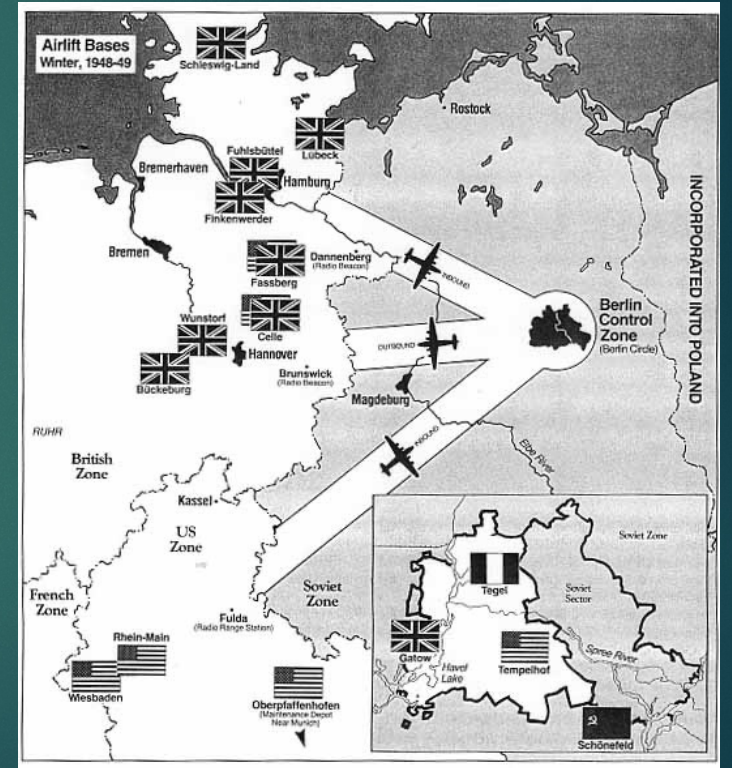
Citizens of Burgsteinfurt, known as the "Village of Hate" because of its resentment of British occupation, were forced to see films of atrocities at the Belsen and Buchenwald concentration camps. The woman in the checkered jacket laughed as she left the theater and Capt. A. Stirling, District Assistant Provost Marshal (arm raised), ordered her to return to view the films a second time.
—British Official Photo

Bezetzungszone:
Sovjet-bezetzungszone

Luchtbrug, 24 juni 1948 tot 12 mei 1949

Herstelbetalingen DDR aan de Sovjet-Unie

- ▶ In totaal een waarde van rond 14 miljard US dollar of 54 miljard Oost-Duitse Mark
- ▶ 2000 tot 2400 belangrijke bedrijven ontmanteld
- ▶ Tot 1947 11.800 kilometer spoorbaan ontmanteld, gereduceerd tot 48 procent van de stand 1938.
- ▶ In totaal in rond de 30 % van de in 1944 aanwezige industriële en infrastructurele capaciteit ontmanteld

Abtransport von Reparationsgütern

Bundesarchiv, Bild 183-W1126-310
Foto: Kolbe, Äbert | 7. Oktober 1949

Konstituierende Sitzung der Provisorischen Volkskammer
der DDR am 7. Oktober 1949.

1968 invoering nieuwe grondwet

Adenauer era (Westbindung)

- ▶ Keuze voor de democratie en integratie in het westelijk bondgenootschap
- ▶ Overdacht van soevereiniteit op deelterreinen in ruil voor het herwinnen van soevereiniteit van Duitsland
- ▶ Soziale Marktwirtschaft
- ▶ Anticommunistisch
- ▶ Politik der Stärke (Hallsteindoctrine, 1955)
- ▶ Magneet-theorie: DDR implodeert na economische aantrekkingskracht Bondsrepubliek

Charles de Gaulle bezoekt Bonn 1962

1961: bouw van de muur

Willy Brandt: nieuwe Ostpolitik

Egon Bahr, 1963: Wandel durch Annäherung

- ▶ Verdrag van Moskou, 12 augustus, 1970
- ▶ Verdrag van Warschau, 7 december, 1970
- ▶ Viermachtenabkommen over Berlijn, 3 september 3, 1971
- ▶ Transitabkommen met de DDR, December 17, 1971
- ▶ Grundlagenvertrag DDR, 21 december, 1972
- ▶ Verdrag van Praag, 11 december, 1973

Helsinki Akkoorden (1975)

- ▶ Erkenning huidige grenzen
- ▶ Culturele uitwisseling en economische leningen mogelijk gemaakt
- ▶ Erkenning mensenrechten en politieke vrijheden

Voortzetting Ostpolitik: 1981 Helmut Schmidt bezoekt de DDR

1982-1989 Kohls Ostpolitik

1983: Franz Josef Strauss in Oost-Berlijn

1987: Honecker in Bonn

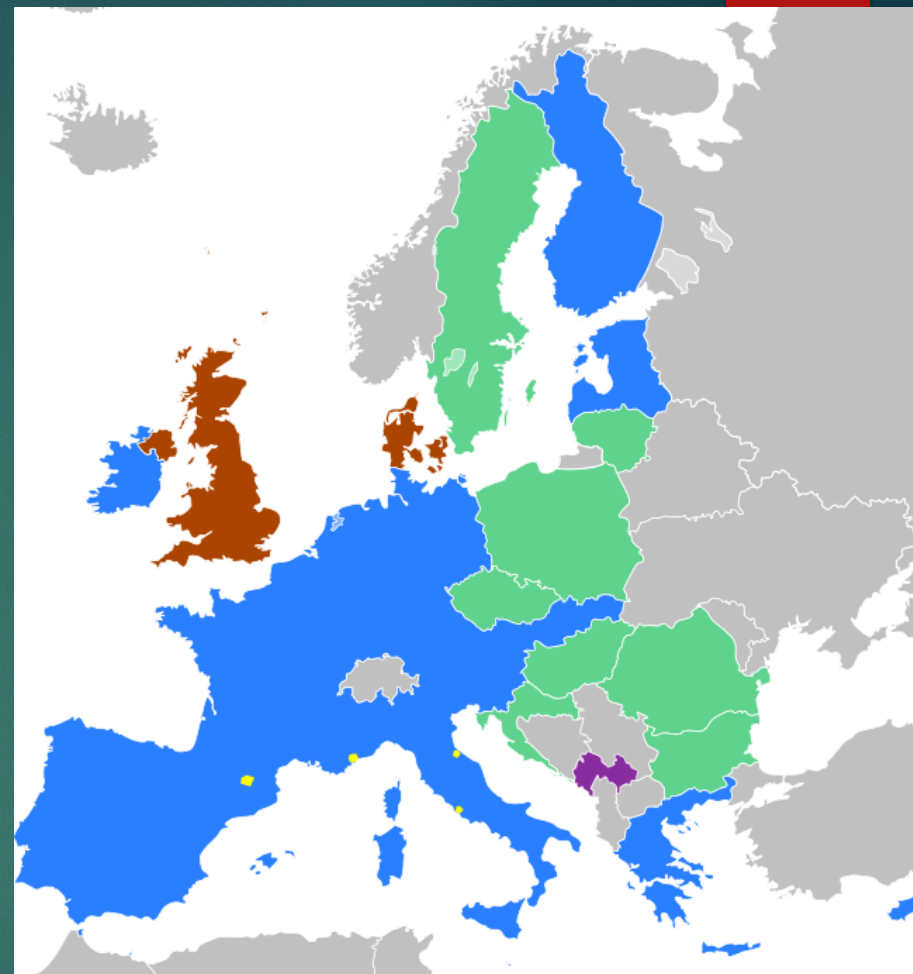
13 juni 1989, Kohl en Gorbatsjov: gezamenlijke verklaring in Bonn

Rol Gorbatsjov:

- ▶ Brezhnevdoctrine elke dreiging van het socialistisch bestuur in een van de staten van het Warschaupact is een bedreiging van allen: het is dus gerechtvaardigd om in te grijpen bij bevriende broederstaten
- ▶ Gorbatsjov: Sinatra doctrine: 'I do it my way' van Frank Sinatra. Wanneer landen van het Warschaupact interne problemen hebben

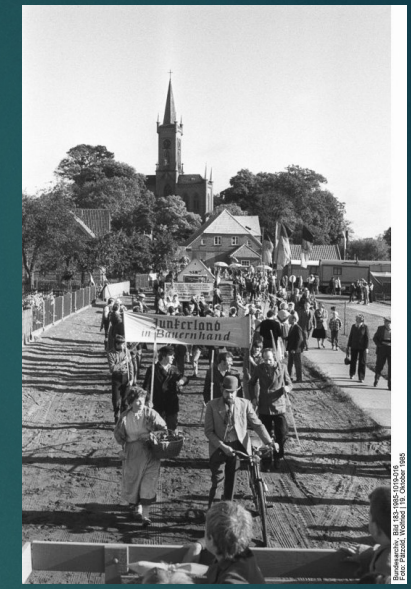
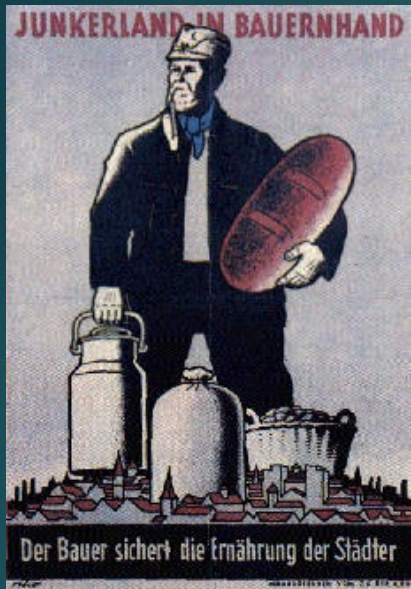

Van frontstaat in de Koude Oorlog
tot hart van de EU?

Dit college

- ▶ Uiteenlopende beelden van de DDR
- ▶ Frontstaat in de Koude Oorlog
- ▶ **Planeconomie**
- ▶ Antifascistische 'Arbeiter-und-Bauern-Staat'
- ▶ Überwachungsstaat
- ▶ Vreedzame revolutie

Junkerland in Bauernhand, vanaf 1945

Landwirtschaftliche Produktionsgenossenschaft vanaf 1952

Unser Platz ist in der LPG

Der Traktorist Genosse Heinz Lalla zeigt allen Traktoristen unseres Kreises den richtigen Weg.

Seine Meinung:
„Ich habe diesen Schritt getan, um damit meinen Beitrag zur weiteren Festigung der Genossenschaft zu geben.“

Diese Erkenntnisse gaben mir die Beschlüsse des VI. Parteitag.

Es ist richtig, daß die einheitliche Leitung der Traktoren- und Feldbaubrigaden hergestellt wird. Somit können unnötige Leerlaufzeiten beseitigt werden und wir selbst können die Traktoren zu den günstigsten Terminen einsetzen.

Mein bisheriger Verdienst ist mir auch in der Genossenschaft gesichert.

Ich appelliere an alle Traktoristen unseres Kreises, meinem Beispiel zu folgen und Mitglied der Genossenschaft zu werden.

1963

SOZIALISTISCHE UMGESTALTUNG DER LANDWIRTSCHAFT

MTS

520 LPG LPG-NEUGRÜNDUNGEN

LPG LPG LPG LPG LPG

10000 NEUE LPG-MITGLIEDER 1.-4. QUARTAL 1957

675 LPG LPG LPG LPG LPG LPG LPG

27800 1. QU. 1957

Volkseigene Betriebe (VEB's):

- ▶ Tot 1948: 4000 door de Sovjet-Unie onteigende bedrijven vanaf 1949 omgezet tot grote VEB's
- ▶ 1972 nieuwe ronde van onteigeningen
- ▶ 1989: 11.000 VEB's

► Stalinstadt (Eisenhüttenkombinat Ost, 1950) – Eisenhüttenstadt (1961)

Adolf Hennecke,
Held der Arbeit,
verdienter Aktivist

Berlijn, 17
juni 1953

Honeckers Strategie der Einheit von Wirtschafts- und Sozialpolitik (1971)

- ▶ Nieuwe ronde van nationalisaties kleinere bedrijven
- ▶ Grote bedrijven gaan op in Kombinate die het hele productieproces van ontwikkeling, onderzoek, toeleveranciers, productie en verkoop in één hand leggen.
- ▶ Meer nadruk op hogere consumptie en investeringen in de woningbouw
- ▶ Bekostigd door leningen in het Westen

Systemkonkurrenz BRD-DDR

Wohnsiedlungen in den Sozialistischen Planstädten der DDR: Halle Neustadt, Marzahn – Hellersdorf, Eisenhüttenstadt, Hoyerswerda, Lütten - Klein

Wohnsiedlung in Kaulsdorf-Nord

Halle-Neustadt. Gastronom und Delta Kindergarten

Economisch foutenfestival na de val van de muur:

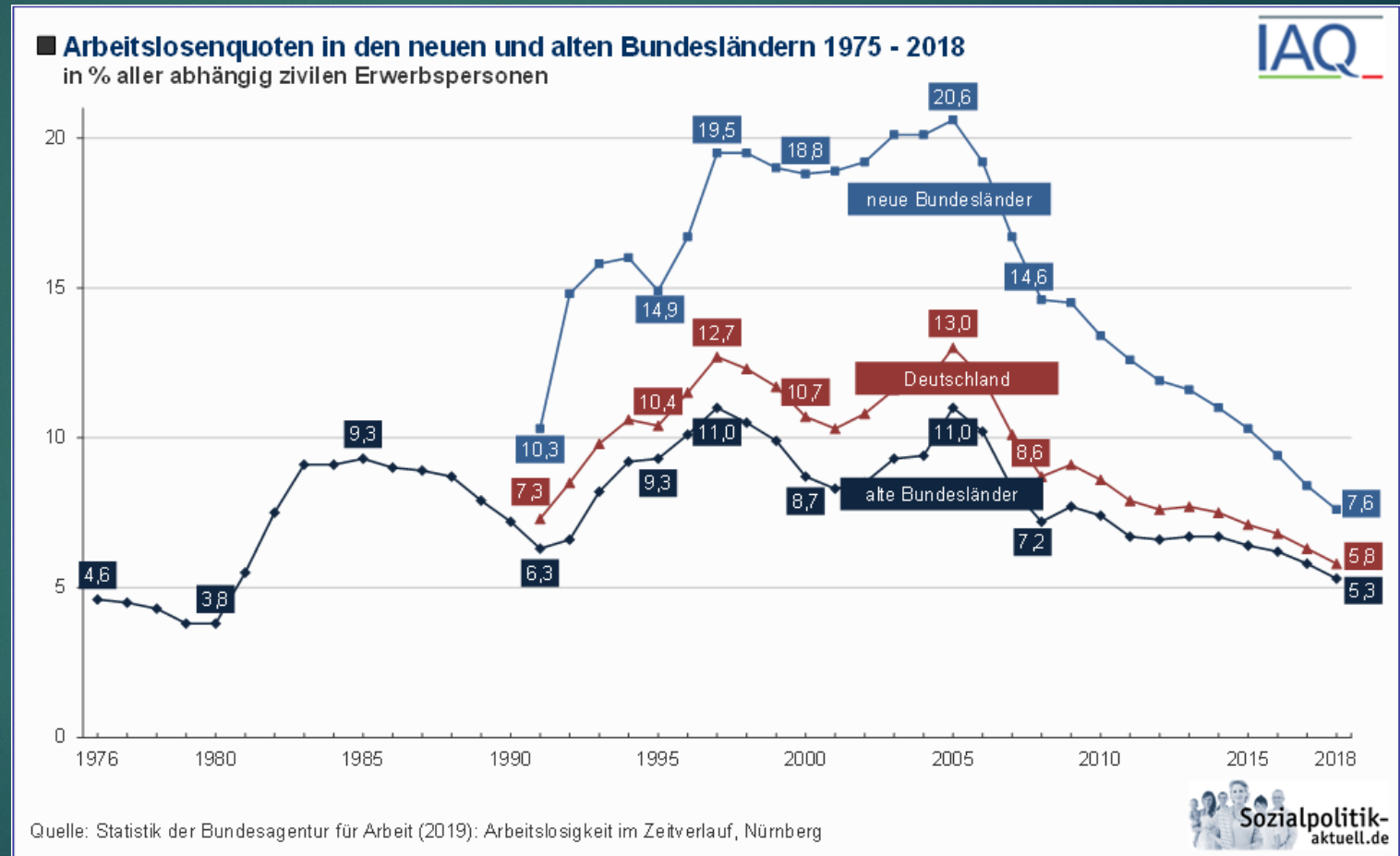
- ▶ 1 juli 1990: Währungs-, Wirtschafts- und Sozialunion: 'Blühende landschaften'?

Treuhandanstalt:

Werkloosheidscijfers

Montagsdemos
tegen Hartz 4
2004-5

heeft veel
verschillen recht
getrokken:
cotransformatie
Philipp Ther

Dit college

- ▶ Uiteenlopende beelden van de DDR
- ▶ Frontstaat in de Koude Oorlog
- ▶ Planeconomie
- ▶ **Antifascistische 'Arbeiter-und-Bauern-Staat'**
- ▶ Überwachungsstaat
- ▶ Vreedzame revolutie

DDR: antifaschistischer Staat?

21 april 1946: Samengaan SPD en KPD:
Otto Grotewohl en Wilhelm Pieck

Mao, Stalin, Otto Grotewohl op
Stalins 70e verjaardag

Geschichtspolitik: DDR: Antifaschismus

Dresden, 13 / 14 februari 1945

Ruïne van de Frauenkirche

DDR: Museum für deutsche Geschichte

Foto: Reichel, 1964
Foto: Reichel, 1964
Foto: Reichel, 1964

Bundesarchiv, Bild 183-F0308-0031-001
Foto: Reichel, Hartmut 19. März 1967

Bouw Berlijnse Muur: antifaschistische Schutzwand

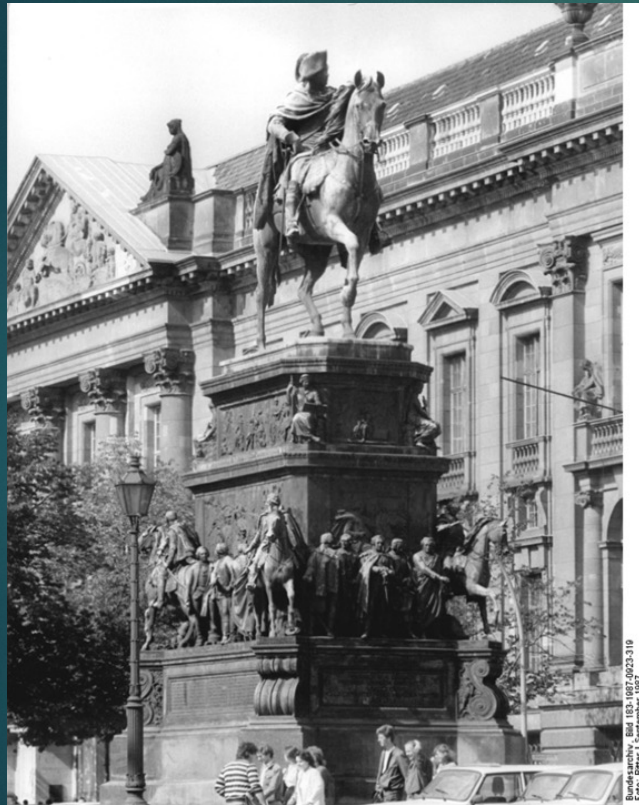

Karl Marx Allee, Kampfgruppen
der Arbeiterklasse,
13 augustus 1886

25 Jahre antifaschistischer
Schutzwall

DDR: Historisierung in de Jaren 80

Konzentrationslager Buchenwald: joods slachtoffers? / Speziallager no

2 François Hartog, régime d'historicité

Te snelle afbraak van DDR-is?

Ministerium für Auswärtige Angelegenheiten der DDR, 1967-1996

Bundesarchiv, Bild 183-10927-0305
Foto: Junge, Peter Henz 1. 27. September 1972

Der Mensch gestaltet seine Welt – Walter Womacka

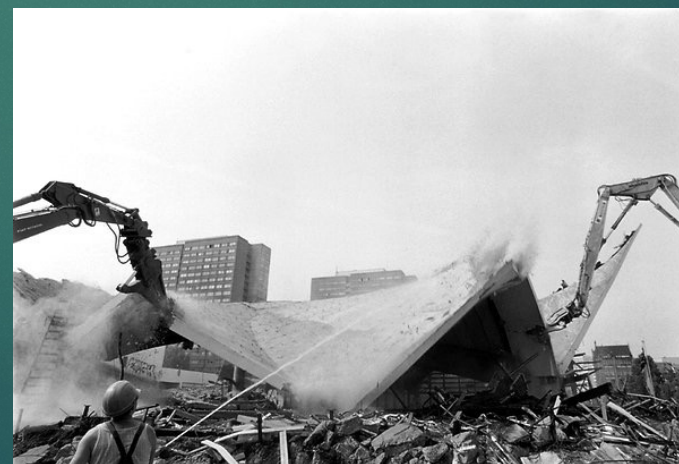

Bundesarchiv, Bild 183-10927-0305
Foto: Junge, Peter Henz 1. 27. September 1972

WIMDEAP.info

Ahornblatt, 1973-2000

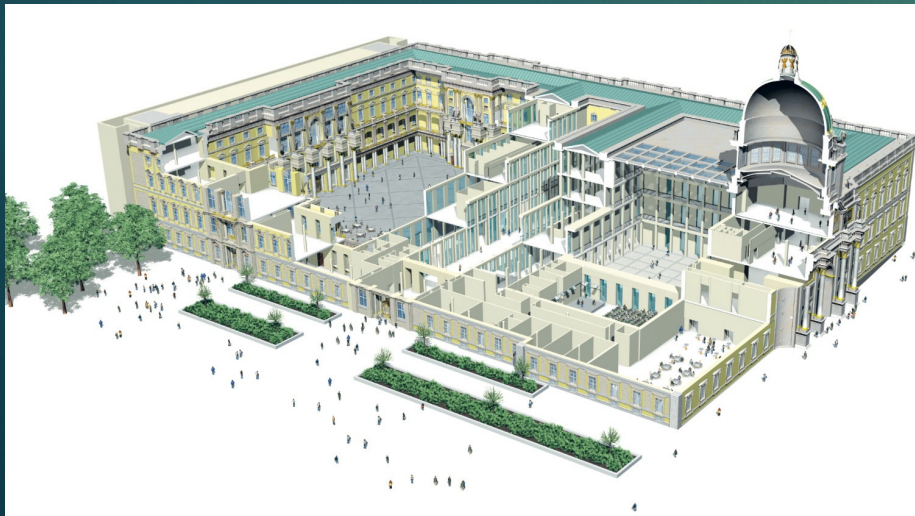
Lenin Leninplatz, Oost-Berlijn, 1970-1992, Nikolai Tomski, graniet, 19 m.

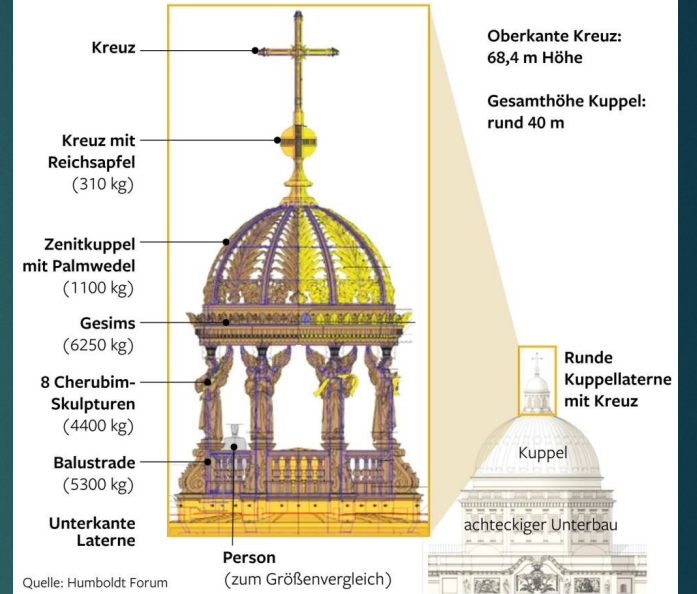
Afbraak Palast der Republik , 2006-08

Humboldt Forum, 2002-2009-2020

Kuppellaterne auf dem Humboldt Forum

Dit college

- ▶ Uiteenlopende beelden van de DDR
- ▶ Frontstaat in de Koude Oorlog
- ▶ Planeconomie
- ▶ Antifascistische 'Arbeiter-und-Bauern-Staat'
- ▶ **Überwachungsstaat**
- ▶ Vreedzame revolutie

Volkspolizei al vroeg actief

Hongaarse opstand, 1956

Praagse lente, 1968

Christa Wolf / Wolf Biermann / Werner Tübke

Walter Womacka, sozialistisch realisme

Maandagdemonstraties Leipzig

9-10 / 23-10 / 27-11 '89 / 8-1 '90

Bundesarchiv, Bild 183-1989-1127-033
Foto: Gahlbeck, Friedrich | 27. November 1989

Dit college

- ▶ Uiteenlopende beelden van de DDR
- ▶ Frontstaat in de Koude Oorlog
- ▶ Planeconomie
- ▶ Antifascistische 'Arbeiter-und-Bauern-Staat'
- ▶ Überwachungsstaat
- ▶ **Vreedzame revolutie**

Oorzaken val van de muur:

- ▶ Ideologisch bankroet
- ▶ Sovjet-Unie financieel bankroet
- ▶ Milieuprobleem onoplosbaar
- ▶ Techniek hopeloos achter op het Westen
- ▶ Wapenwedloop met VS niet meer bij te benen
- ▶ DDR-regime op leeftijd
- ▶ DDR-burgers keken West-Duitse tv
- ▶ Mensen op straat hadden er genoeg van: vreedzame revolutie!
- ▶ Rol van Gorbatsjov

Financieel bankroet:

- ▶ 1978 tweede oliecrisis
- ▶ 1979 Russische inval in Afghanistan
- ▶ 1982 tekorten nijpend: leningen in het Westen

Milieuproblemen:

Ramp
kerncentrale
Tsjernobyl, 1986

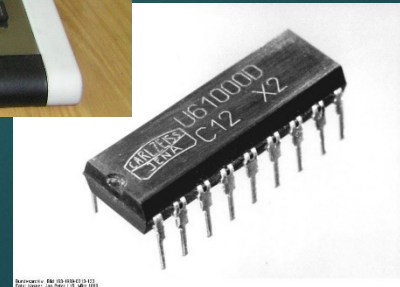
1964-1999 Kraftwerk
Thierbach, bruinkool en
brikettenfabriek Espenhain

Stand van de techniek:

Bundesarchiv, Bild 183-1990-0315-000
Foto: Thierse, Wolfgang | 15. Juli 1990

VEB Sachsenring Automobilwerke Zwickau

Peperdure wapenwedloop

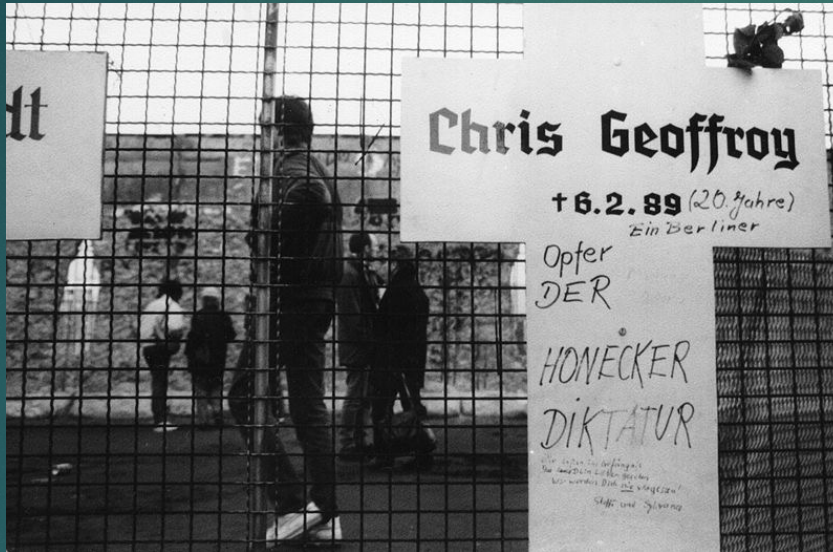
Generatie leiders DDR op leeftijd:

DDR-burgers hadden er schoon genoeg van:

1989: Schicksalsjahr

Ronde tafelgesprekken Polen, februari-april 1989

7 mei 1989: protest tegen verkiezingsfraude

1989: Tiananmen Plein 4 juni 1989

Hongaars-Oostenrijkse grens

19 augustus 1989, Pan-Europese Picknick

Ambassade Praag, 30 september 1989

7 oktober

Maandagdemonstraties Leipzig

9-10 / 23-10 / 27-11 '89 / 8-1 '90

Berlijn 4 november

9 november 1989

Der heimliche Blick; 'Selbst bei verdienten Veteranen des Wiederaufbaus regnete es rein.'

Zwischen Schrankwand und Schlager: In "Berlin Totale"
hört Gerd Möller die Musik des Klassenfeinds.

Bau auf, bau auf,
Die Schönhauser Allee in Prenzlauer Berg wird saniert.

Der Volkspolizist, dein Freund und Helfer

1985; auf der Wache in der Berliner Brunnenstraße

Ein Offizier der Grenztruppen bewacht die Berliner Ackerstraße

So sah der Westen aus, als die Moderne noch modern war ...

und der Westen die Ruinen im Osten bestaunte

Wie es einmal war, als es noch sächelnde Genossen (r.)
und traurige Grufties (l.) gab

9 november 1989, val van de muur

<https://www.youtube.com/watch?v=-YLYAgBXXk> 17.06 minuten

▶ <https://www.youtube.com/watch?v=GkiqGxD4CZ8>

Buchenwald film

<https://www.youtube.com/watch?v=QpV3Ogugolg>

▶ 8:40